สารคดีพื้นบ้าน

แอ้มหลัวคนล้านนา
ผะหญาเก็บฟืนไว้ใช้ในครัวเรือน

ปัจจุบันการใช้เทคโนโลยี ปรุงอาหาร ในชีวิตประจำวัน ส่วนมากจะใช้เตาแก๊ส หรือเครื่องใช้ไฟฟ้า ถือว่าเป็นสิ่งที่ทันสมัย สะดวกและง่ายอย่างยิ่ง จึงทำให้เยาวชนคนรุ่นใหม่พลาดโอกาสที่จะได้เห็นวิถีชีวิตในการหาวัสดุเก็บฟืนไว้ทำเชื้อเพลิงในสมัยก่อน คนทั่วไปเรียกว่า "แอ้มหลัว"

ธรรมชาติได้สร้างทรัพยากร ให้แก่ผู้คนมากมายไว้ใช้ในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะบรรดาไม้หลายหลากพรรณเหมาะสำหรับนำมาทำหลัว (ฟืน) ในการก่อไฟหุงหาอาหาร โดยเฉพาะไม้เนื้อแข็ง เมื่อตัดมาแล้วจะต้องนำมาแอ้มชิดเรียงติดกันอย่างเป็นระเบียบ ดังพ่ออุ้ยดวงดีได้ให้ความรู้ว่า "การตัดไม้ทำหลัว (ฟืน) ต้องตัดในขณะที่ไม้ดิบอย่าให้แห้ง เพราะไม้ดิบมีน้ำอยู่ในเนื้อทำให้ตัดง่ายเนื้อไม้ไม่แข็ง การตัดความยาวก็ประมาณหนึ่งศอกเท่าๆกันทุกอัน เมื่อนำมาแอ้มแล้วจะเรียงกันดีไม่มีเหลื่อมล้ำ"

เมื่อตัดไม้เป็นท่อนดีแล้ว จะทิ้งตากไว้ในที่โล่งปล่อยให้แดดแผดเผาให้แห้ง หรือบางคนอาจจะเก็บไปแอ้มไว้ก่อนปล่อยให้ท่อหลัว (ฟืน) แห้งคาแอ้มนั่นเอง

การเก็บหรือแอ้มหลัว บางบ้านจะทำสถานที่หรือโรงเก็บไว้โดยเฉพาะเรียกกันทั่วไปว่า "ผามหลัว" อาจจะเป็นโรงเรือนเล็กๆ มุงด้วยกระเบื้อง ใบตองเหียง ใบตองตึง หรือมุงด้วยแผ่นหญ้าคาก็ได้ แต่บางบ้านมีพื้นที่ใต้ถุนหลอง(ฉาง) ข้าวมาก็จะนำท่อนหลัวมาแอ้มเรียงไว้ตามช่องเสา แต่จะไม่แอ้มหลัวไว้ใต้ถุนบ้าน ดังพ่ออุ้ยให้เหตุผลว่า "การแอ้มหลัวไว้ปื๊นกะล่าง (ใต้ถุนบ้าน) คนโบราณบอกว่า ขึ้ด เพราะมันจะเป็นเชื้อเพลิงเผาบ้านได้ทุกขณะเพราะเสี่ยงต่อสะเก็ดเปลวไฟปลิวมาตกในกองแอ้มหลัวทำให้ลุกไหม้"

การแอ้มหลัวใช่ว่าจะทำกันง่ายๆต้องใช้ประสบการณ์การเรียนรู้อยู่บ้างไม่น้อยทีเดียว พ่ออุ้ยดีให้ความรู้ในการจัดแอ้มดุ้นหลัวไว้ว่า "เมื่อหาสถานที่ได้แล้วจะต้องหาท่อนไม้ใหญ่ หรือก้อนอิฐ ก้อนหินมาเรียงเป็นแท่นรองรับไว้ก่อนเพื่อยกให้ดุ้นหลัวพ้นจากพื้นดิน กันมดปลวกมาแทะทำลายหรืออาจมีน้ำฝนไหลเข้าท่วมท่อนที่อยู่ทางด้านล่างสุดจะทำให้การนำมาทำฟืนเปียกไม่ติดไฟง่ายๆอีกประการหนึ่งจะเป็นการป้องกันแมลงหรืองูพิษอาจเข้ามาอยู่ในกองแอ้มหลัวทำอันตรายแก่ผู้คนได้เพราะเท่าที่ผ่านๆ มาหลายคนเคยโดนสัตว์กัด ต่อยที่ริมแอ้มหลัวมาแล้วหลายราย"

เมื่อเตรียมแท่นรองรับดุ้นหลัวแล้ว จะเลือกดุ้นขนาดใหญ่ไว้ด้านล่าง หรือหากเป็นท่อนดิบก็จะนำไว้ด้านล่างก่อนเพื่อรอเวลาให้แห้งขณะที่กำลังอยู่ในแอ้มของมัน เจ้าของจะเลือกเอาท่อนข้างบนไปใช้ก่อน

พ่ออุ้ยได้ให้ความรู้เสริมอีกว่า "คนสมัยก่อนจะปลูกไม้ไว้ตามหัวไร่ปลายนา เพื่อตัดกิ่งมาทำหลัว (ฟืน) เช่น ต้นไม้แพ่งเมื่อตัดกิ่งแล้วจะเหลือตอไว้เพื่อให้แตกกิ่งใหม่ ให้ตัดมาทำหลัวในปีต่อๆ ไป โดยไม่ต้องไปตัดไม้ทำลายป่ามาทำหลัว"

คนล้านนารู้จักใช้ผะหญา ปัญญามาจัดระเบียบวางแผนการใช้ทรัพยากรยาวนาน ให้เกิดคุณภาพชีวิต ดังเช่นการนำท่อนหลัว (ฟืน) มาแอ้มเพื่อใช้ได้ยาวนาน โดยใช้พื้นที่ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด.

แหล่งข้อมูล สัมภาษณ์เจ้าของแอ้มหลัวอายุ 78 ปี จำนวน 1 คน ภาพแอ้มหลัว บ้านกิ่วเผด อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่.

โดย.....นิคม พรหมมาเทพย์

✪ *แอ้มหลัวของชาวล้านนา ร่องรอยของวิถีชีวิตสมัยก่อน แสดงให้เห็นถึงผะหญาการเก็บท่อนฟืนไว้ใช้.*